

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

від розумової праці, самостійний пошук нових знань, узгоджується конструктивне ставлення.	захисними механізмами, самостійний пошук нових знань відбувається як суперечливе ставлення через зовнішню мотивацію.	процесу, самостійний пошук нових знань відбувається через примусову зовнішню мотивацію.
---	--	---

Третьою особистісною детермінантою є самоефективність – здатність особистості оцінювати власну ефективність у певній діяльності чи/у взаєминах з іншими людьми. Для вивчення особливостей самоефективності була використана «Шкала загальної самоефективності» Р.Шварцера, М.Єрусалема, В.Ромека.

Репрезентуємо рівневу характеристику взаємозв'язків самоефективності та амбівалентності атитюдів у юнацькому віці.

Таблиця 4.

Рівнева характеристика взаємозв'язків самоефективності та амбівалентності атитюдів у юнацькому віці

Низький рівень	Середній рівень	Високий рівень
Впевненість у своїх здібностях з очікуванням успіху та зростання бажання працювати над собою, що веде до узгодження позитивних і негативних оцінок у конструктивну поведінку.	Невпевненість у своїх здібностях, але очікування позитивного результату шляхом підсилення зовнішніх умов, що веде до малоєфективної поведінки.	Невпевненість у своїх здібностях, очікування неспіху та підсилення негативної оцінки своїх зусиль, що веде до деструктивної поведінки.

Отже, експериментально було підтверджено, що особистісними детермінантами амбівалентності атитюдів у юнацькому віці є довіра до себе, потреба у пізнанні, самоефективність. Розвиток особистісних детермінант впливає на рівневий прояв амбівалентності атитюдів, а саме: домінування в юності (77,98%) показників дискордантного рівня (середнього та високого), психологічними особливостями якого є прояв інтенсивних оцінок в афективній, когнітивній та поведінковій сферах. Низькі показники збалансованого рівня (22,02%) прояву амбівалентності атитюдів, свідчать про необхідність підсилення особистісних детермінант.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Пантилеев С.Р. *Методика исследования самооотношения.* – М.: Смысл, 1993. – 32 с.
2. Скрипкина Т.П. *Психология доверия: Учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений.* – М.: Издательский центр "Академия", 2000. – 264 с.
3. Хурчак А.Е. *Теоретичні засади дослідження амбівалентних атитюдів у юнацькому віці //Вісник Київського нац. ун-ту. Соціологія. Психологія. Педагогіка. Випуск 15,16.* – К.: ВПЦ "Київський університет", 2003. – С.47-51.

УДК 582.688.3:58.087:546.17(477.41/.42)

Єжель І.М.

ЗАЛЕЖНІСТЬ БІОМЕТРИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ *LEDUM PALUSTRE* L. ВІД ВМІСТУ ЛУЖНОГІДРОЛІЗОВАНОГО АЗОТУ В ҐРУНТІ НА ПРАВОБЕРЕЖНОМУ ПОЛІССІ УКРАЇНИ

*Изучено влияние щелочногидролизованного азота в почве на биометрические показатели *Ledum palustre* L. на территории Правобережного Полесья Украины. Установлено, что увеличение размеров органов исследуемого растения прямо пропорциональны повышению насыщенности почвы щелочногидролизированным азотом.*

Біометрія у своєму історичному розвитку пройшла довгий та складний шлях — від суто словесного опису біологічних об'єктів до їх вимірювань, від статистичних зведень і таблиць до математичного аналізу масових явищ. Сучасна біометрія відкриває нові можливості для вивчення рослин та розвитку ботаніки. Під час експериментальних досліджень нами було встановлено біометричні показники *Ledum palustre* L. та їхню кореляцію відносно хімічних властивостей субстрату. Для вирахування показників використана методика Г.Ф. Лакіна [1] та Ю.А. Урманцева [2].

Ledum palustre відноситься до родини Ericaceae, до роду *Ledum*, в міжнародних базах даних (наприклад, на сайті GRIN) цей вид включають до роду Рододендрон (*Rhododendron*) і його правильною науковою назвою вважають *Rhododendron tomentosum* Hartmaja (1990). Зустрічається у Волинській та Житомирській областях. Місцеві назви — багон, багун, богульник тощо. Ростає в заболочених і сирих соснових, рідше мішаних лісах, на торф'яних болотах. Часто утворює суцільні зарості, але у зв'язку з осушенням боліт запаси щорічно зменшуються.

Рослина світлолюбна. Цвіте у травні — червні. *Ledum palustre* - кущик 40-130 см заввишки з товстими бурими здерев'янілими коренями. Стебла прямостоячі, старі гілки з темно-сірою корою, молоді — вкриті короткими іржастобурими повстистими волосками і дрібними залозками. Листки (1,5-5 см завдовжки, 0,2-0,8 см завширшки) чергові, шкірясті, лінійні, з загорнутими краями на коротких черешках, зимуючі. Квітки на кінцях гілок у щиткоподібних китицях. Квітконіжки тонкі, вдвоє або втриє довші за квітки, іржаво-білоповстисті, залозисто-клейкі. Квітки правильні, з подвійною оцвіткою. Чашечка з п'яти коротких, іржастих, буро-пухнастих, в'ячистих чашолистків. Віночок з п'яти вільних білих або жовтуватобілих пелюсток (4-8 мм завдовжки, 2,5-4 мм завширшки). Тичинок десять, вони довші від пелюсток. Маточка одна, стовпчик один, зав'язь верхня. Плід — коробочка (4-8 мм завдовжки) довгаста, залозиста, поникла, розкривається п'ятьма стулками.

На базі лабораторії агроєкології і аналітичних досліджень ННЦ "Інституту землеробства НААН" за загальноприйнятими методами було здійснено хімічний аналіз ґрунтових зразків із місць зростання *Ledum palustre* на Правобережному Поліссі України. Згідно ДСТУ 4362:2004 «Якість ґрунту. Показники родючості ґрунтів» проаналізовано насиченість ґрунту поживними речовинами,

вміст лужногідролізованого азоту визначено за Корнфілдом у мг на 100 г повітряно сухого ґрунту. Зразки ґрунту взяті з прикореневого шару на глибині 5-10 см триразовою пробою.

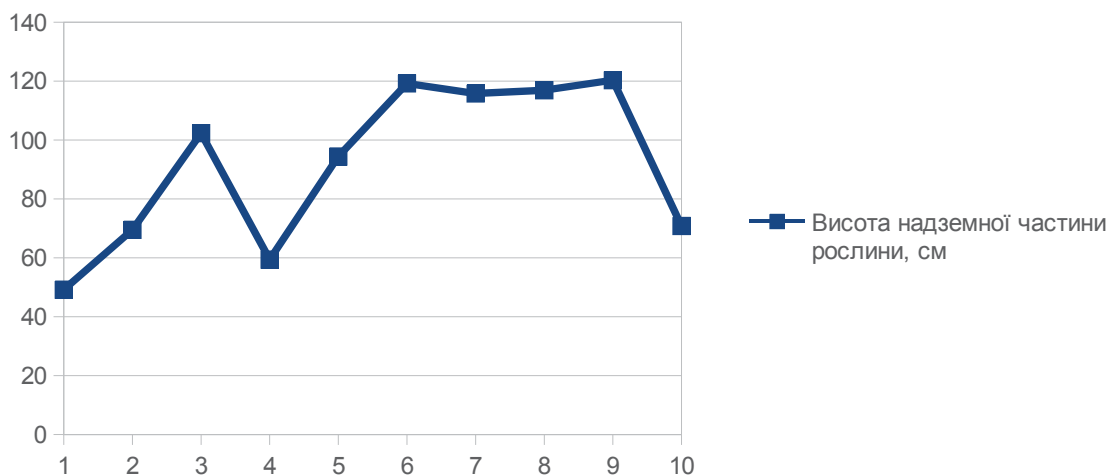

Рис. 1. Залежність біометричних показників висоти надземної частини *Ledum palustre* від вмісту в ґрунті лужногідролізованого азоту.

Підвищення кількості азоту в ґрунті сприяє для кращого зростання *Ledum palustre*. При 9,2-10,7 мг лужногідролізованого азоту на 100 г повітряно сухого ґрунту спостерігаються найвищі біометричні показники висоти кущиків.

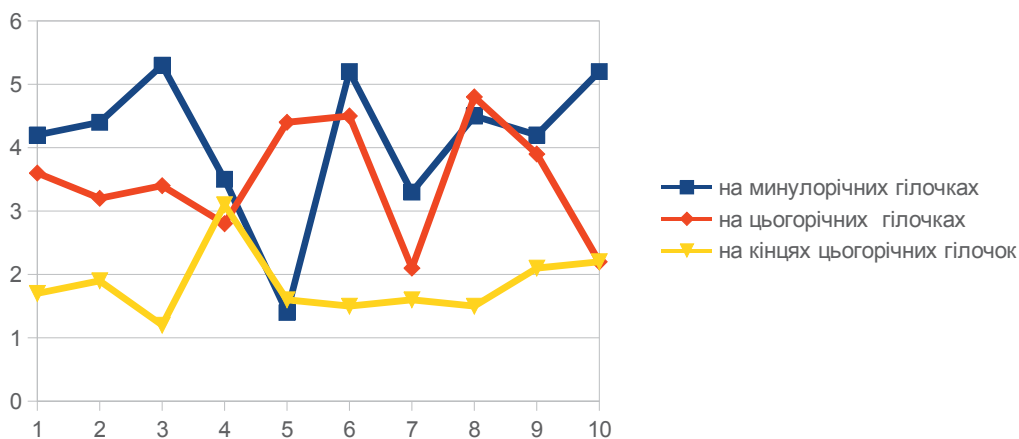

Рис. 2. Залежність біометричних показників довжини листків *Ledum palustre* від вмісту в ґрунті лужногідролізованого азоту.

Довжина листків досліджуваного виду коливається залежно від умов зростання. На минулорічних пагонах найдовші листки при 6,4, а найкоротші — при 7,8 мг лужногідролізованого азоту на 100 г повітряно сухого ґрунту. Цьогорічні гілочки краще розвиваються при збільшенні кількості лужногідролізованого азоту в ґрунті. На кінцях цьогорічних пагонів найдовші листки виявлені при наявності у ґрунті лужногідролізованого азоту в кількості 7,7 мг на 100 г повітряно сухого ґрунту.

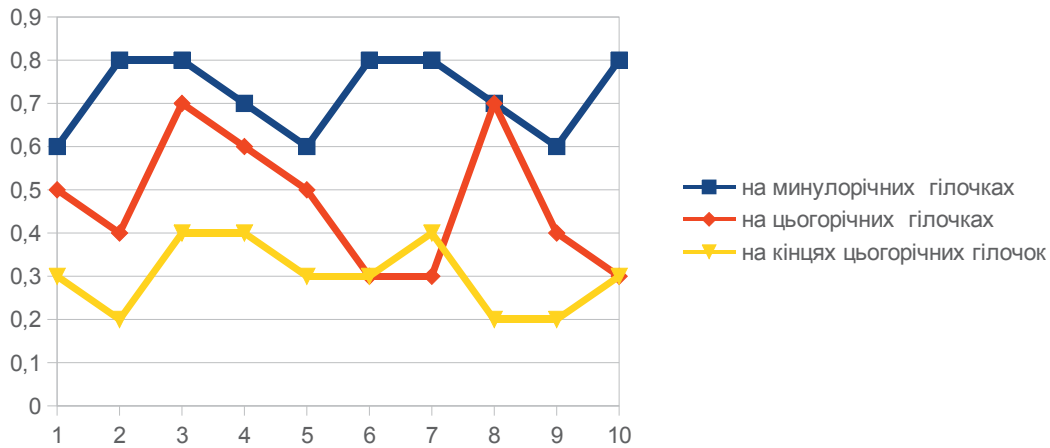

Рис. 3. Залежність біометричних показників ширини листків *Ledum palustre* від вмісту в ґрунті лужногідролізованого азоту.

На минулорічних гілочках *Ledum palustre* спостерігається повторювана закономірність збільшення та зменшення біометричних показників ширини листків. На цьогорічних пагонах спостерігаємо схожу кореляцію, кількість лужногідролізованого азоту, необхідна для накопичення біомаси листка становить 6,4 мг на 100 г повітряно сухого ґрунту. Листки на кінцях цьогорічних гілочок гарно розвиваються при кількості лужногідролізованого азоту в межах від 6,4 до 9,2 мг на 100 г повітряно сухого ґрунту.

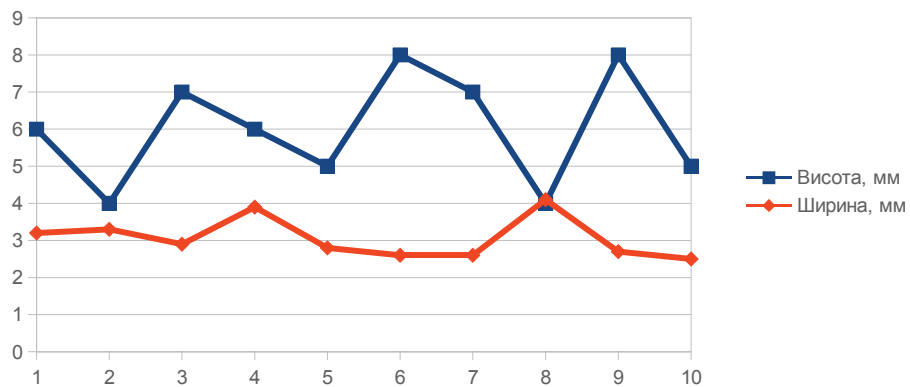

Рис. 4. Залежність біометричних показників квіток *Ledum palustre* від вмісту в ґрунті лужногідролізованого азоту.

Біометричні показники квіток досліджуваного виду демонструють повторюваність збільшення та зменшення висоти квітки на досліджуваній території, проаналізованій в міру збільшення вмісту в ґрунті лужногідролізованого азоту. Ширина квіток також має повторюваність збільшень показників, але з меншою частотою. Для висоти квітки *Ledum palustre* сприятлива кількість лужногідролізованого азоту на 100 г повітряно сухого ґрунту визначена в розмірі 2,8, 6,4, 8,8 і 9,9 мг, для ширини — 7,7 та 9,3 мг.

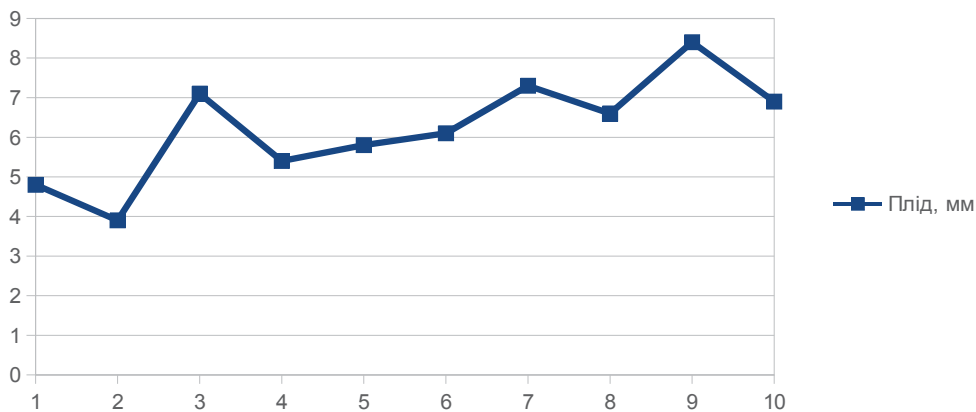

Рис. 5. Залежність біометричних показників плодів *Ledum palustre* від вмісту в ґрунті лужногідролізованого азоту.

Біометричні показники плодів *Ledum palustre* перебувають у прямопропорційній залежності від збільшення кількості лужногідролізованого азоту в ґрунті на території Правобережного Полісся України.

Отже, збільшення лужногідролізованого азоту в ґрунті сприяє покращенню біометричних показників *Ledum palustre*. Для росту пагона оптимальна кількість досліджуваної речовини становить 9,2-10,7 мг на 100 г повітряно сухого ґрунту., листків – 6,4-9,2. Для плодоношення збільшення вмісту лужногідролізованого азоту в ґрунті дає позитивний результат. Визначення біометричних даних є важливим для вивчення видів рослин. Хімічний аналіз ґрунту на місцях зростання виду дає можливість для розвитку морфології рослин. Встановлення біометричних даних рослин на території їх місцезростання відкриває нові методи для вивчення систематики та біогеоценології досліджуваних видів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Лакин Г. Ф. *Биометрия*. — М.: Высшая школа, 1990. — 352 с
2. Урманцев Ю.А. *О статистической сущности биологических объектов. Основные приемы биометрии // Физиол. растений*. — 1967. Т. 14. № 2. — С. 342-358.

Ємченко М.М.

ІМІТАЦІЙНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ СИСТЕМ ЧЕРЕЗ ДИДАКТИЧНУ ГРУ

В статті досліджується дидактична гра як активна навчальна діяльність по імітаційному моделюванню систем, явлених, процесів, а також майбутньої професійної діяльності. Система дій в дидактичній грі визначається як мета пізнання з суттєвим ознакою - чітко поставленою метою навчання і відповідним їй педагогічним результатом і мотивацією навчально-пізнавальної діяльності, які мають тенденцію переносу акценту з навчальної діяльності викладача на пізнавальну діяльність студента і пов'язані з реалізацією принципу активності особистості в навчанні і професійному самостверженні.

Можливість пізнання не тільки мовного, але й предметного змісту робить використання дидактичної гри на заняттях з іноземної мови особливо актуальним. Це обумовлено необхідністю більш глибокого ознайомлення студентів з предметною і соціальною дійсністю країни, мова якої безпосередньо вивчається, що, в свою чергу, забезпечить в навчанні іноземних мов реалізацію інтеркультурного підходу.

Вчені звертають увагу на обов'язково властивий грі мотиваційний заряд: «гра — це діяльність, мотив якої полягає не в результаті дії, а в самому процесі», — зазначає О.М.Леонтьєв [2]. Тобто, гра — це вид діяльності, який власне своїм процесом викликає інтерес у учасників.

Інтерес, як відомо, тісно пов'язаний з емоційною сферою людини (О.М.Леонтьєв, Г.І.Щукіна, П.М.Якобсон). Гра, викликаючи інтерес до діяльності і спілкування, виконує «мотиваційну функцію» і тому розглядається як «емоційний стимул», — висловлює М.Г.Яновська. [5].

Реалізація цієї тези в навчанні іноземних мов допомагає уникати сухості і формалізму на заняттях, внутрішньо розкріпачує учасників спілкування, створює і підтримує у студентів пізнавальний інтерес до предмету.

Гра визначається і як психологічний еквівалент творчої діяльності, оскільки вона являє собою низку проблемних ситуацій пізнавального, практичного і комунікативного характеру. Виступаючи психологічним аналогом творчості, гра формує індивідуальний досвід такої діяльності, що суттєво важливо для професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови.

Стосовно процесу навчання термін «гра» в більшості випадків трактується як модель явищ, що вивчаються (В.М.Кларін, П.І.Підкасистий, Ж.С.Хайдаров, М.С.Смирнова, Г.М.Фралова та ін.): «Гра — це активна самостійна діяльність студентів щодо імітаційного моделювання систем, що вивчаються...» [1].

Імітаційне моделювання — це досить новий науковий напрямок, потреба в якому виникла в зв'язку з розвитком складних процесів, систем і необхідністю керувати ними.

Американський дослідник Р.М.Шеннон визначає імітаційне моделювання як «процес конструювання моделі реальної системи і проведення експериментів над цією моделлю з метою або зрозуміти поведінку системи, або оцінити... різні стратегії, які забезпечують функціонування даної системи» [4]. Тобто, імітаційне моделювання — це процес, який поєднує і конструювання моделі, і аналітичне застосування моделі для вивчення будь-якої проблеми.

Принцип імітаційного моделювання з метою навчання передбачає конструювання моделей, які відображають у спрощеному вигляді обраний об'єкт реальної дійсності. Вибір такого об'єкту повинен бути обумовлений цілями навчання.

Виходячи з того, що головною метою навчання іноземних мов є комунікативна мета, призначення гри, на нашу думку, повинно полягати в уподібненні процесу навчання процесові спілкування. Безперечним є факт спрощення процесу навчання порівняно з процесом комунікації. Разом з тим, за основними параметрами він повинен бути подібним до комунікації. Методичне значення цієї адекватності обумовлено, насамперед, двома головними факторами: 1) явищем переносу і 2) явищем мотивації. — Таке бачення висловлює Є.І.Пасов.

Перенос, як відомо, забезпечується усвідомленням (актуальним або інтуїтивним) адекватності умов навчання умовам застосування результатів навчання. Тому, «щоб перенос із навчального процесу в реальне життя був дійсно успішним, робота в аудиторії повинна якомога точніше імітувати умови природного мовного спілкування» [3].

Мотивація, на думку Є.І.Пасова, також забезпечується тим, якою мірою моделюється в процесі навчання характер спілкування.

У психології спілкування розглядається як один з видів діяльності: «...Мовленнєва діяльність, діяльність спілкування взагалі, являє собою такий же вид діяльності як... продуктивна і пізнавальна діяльність, вона в психологічному відношенні має таку ж принципову організацію», — підкреслює О.М.Леонтьєв. але він зазначає також, що спілкування не завжди виступає самостійною